

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 40 ฉบับที่ 46 : 27 พฤศจิกายน 2552

Volume 40 Number 46 : November 27, 2009

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

สถานการณ์โรค/ภัยที่สำคัญ

จับตาไข้เลือดออกช่วงปลายปี

Focus on Dengue Situation for the End of Year 2009

✉ t_ouppapong@hotmail.com

สถานการณ์โรค

ข้อมูลทางด้านผู้ป่วย (จากระบบรายงาน 506 สำนักโรคระบาดวิทยา)

• จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกมากกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปี ขึ้นหลังในช่วงที่ผ่านมา (มิถุนายน- กันยายน) หรือ จังหวัดที่ช่วงปลายปี (พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีค่ามัธยฐาน 5 ปีขึ้นหลังอยู่ในเกณฑ์ที่สูง

- ภาคเหนือ: เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน สุโขทัย และพิษณุโลก

- ภาคกลาง/ภาคตะวันออก: สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร สุพรรณบุรี อุทัยฯ อ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรี และชลบุรี

- ภาคตะวันออกเชิงเหนือ: มหาสารคาม และยโสธร

- ภาคใต้: ทั้ง 14 จังหวัด

• จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยน้อยกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีขึ้นหลังในช่วงที่ผ่านมา (มิถุนายน-กันยายน)

- ภาคเหนือ: อุตรดิตถ์* ลำพูน* นครสวรรค์ และ อุทัยธานี

- ภาคกลาง/ภาคตะวันออก: ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี

อ่างทอง นนทบุรี นครนายก สระแก้ว และ จันทบุรี

- ภาคตะวันออกเชิงเหนือ: อำนาจเจริญ* บุรีรัมย์ สุรินทร์

และชัยภูมิ

ธราวิทย์ อุปพงษ์ และคณะ สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

-ภาคใต้: จังหวัดนราธิวาส

* จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยน้อยกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีในขณะที่จังหวัดรอบ ๆ มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกมากกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปี

ข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อม (จากกรมอุตุนิยมวิทยา)

• ฤดูหนาวปีนี้เริ่มในช่วงเวลาปกติ คือ ประมาณกลางเดือนตุลาคมเป็นต้นไป

• สำหรับประเทศไทยตอนบน (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมเป็นต้นไป ปริมาณฝนโดยทั่วไปจะลดลงและเริ่มมีอากาศหนาวเย็นโดยช่วงแรกที่มวลอากาศเย็นเริ่มแผ่ปกคลุมอาจมีฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงในบางพื้นที่ ส่วนช่วงเดือนธันวาคมและมกราคมจะมีอากาศหนาวหลายพื้นที่และหนาวจัดบางพื้นที่

• สำหรับภาคใต้จะมีฝนตกชุกหนาแน่นจนถึงเดือนพฤศจิกายน (ฝั่งอันดามัน)หรือ กลางเดือนธันวาคม (ฝั่งอ่าวไทย) หลังจากนั้นปริมาณและการกระจายของฝนจะลดลงและสิ้นสุดฤดูฝน

ประเด็นสำคัญ

จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกมากกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีขึ้นหลังในช่วงที่ผ่านมา (มิถุนายน- กันยายน) ได้แก่

1. กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

สารบัญ

◆ จับตาไข้เลือดออกช่วงปลายปี	769
◆ รายงานการเฝ้าระวังการเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง พ.ศ. 2551	772
◆ การสอบสวนกลุ่มผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในหน่วยฝึกทหารใหม่ ในจังหวัดภาคเหนือ ประเทศไทย	776
◆ สรุปการตรวจข่าวของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 46 ระหว่างวันที่ 15-21 พฤศจิกายน 2552	778
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาเร่งด่วนประจำสัปดาห์ที่ 46 ระหว่างวันที่ 15-21 พฤศจิกายน 2552	779

2. กลุ่มกรุงเทพฯ และปริมณฑล
3. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง
4. กลุ่มจังหวัดรอบๆเทือกเขาภูเก็ด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการระบาดของไข้เลือดออกในกลุ่มจังหวัดดังกล่าว เช่น การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนซีโรทัยปี 3 (ในเขตภาคเหนือ) การเคลื่อนย้ายของประชาชน (เป็นกลุ่มจังหวัดซึ่งมีพื้นที่หรือ

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชาติ เจตนเสน	นายแพทย์ประยูร กุณาศล
นายแพทย์รัชช ายนิโยธิน	นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ
นายแพทย์คำนวณ อึ้งชูศักดิ์	นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
นายอองอาจ เจริญสุข	ว่าที่ ร.ต. ศิริชัย วงศ์วัฒนไพบูลย์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : นายแพทย์ภัสกร อัครเสวี

บรรณาธิการวิชาการหลัก : แพทย์หญิงดารินทร์ อารีย์โชคชัย

กองบรรณาธิการดำเนินงาน

พงษ์ศิริ วัฒนสุรศักดิ์	บริมาศ สักคีศิริสัมพันธ์
สิริลักษณ์ รังษิวงศ์	อรพรรณ สุภาพ
กรรณิการ์ หมอนพั่งเทียม	น.สพ.ธีรศักดิ์ ชักนำ
ลัดดา ลิขิตยั้งวรา	สมาน สุขุมภูจินันท์
สมเจตน์ ตั้งเจริญศิลป์	ประเวศน์ เข้มชื่น
อัญชญา วากัส	วรรณศิริ พรหมโชคชัย
นงลักษณ์ อยู่ดี	กฤตติกานต์ มาท้วม
พูนทรัพย์ เปี่ยมฉวี	สมหมาย ยิ้มชลธิ

ฝ่ายศิลป์ ประมวล ทุมพงษ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ : บริมาศ สักคีศิริสัมพันธ์ ฅมยา พุกกะนันทน์

ส่งบทความ ข้อคิดเห็น หรือพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูล
 ปรุณาณาจารย์

กรุณาแนบเผยแพร่ ฅนย์ข้อมูลภาวระบาดวิทยา สำเนั้ระบาดวิทยา
 E-mail: wosr@health2.moph.go.th หรือ wosr@windowslive.com

เส้นทางคมนาคมติดต่อกัน) หรือ เป็นแหล่งอุตสาหกรรม(เช่น
 สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และชลบุรี)

ส่วนจังหวัดที่ช่วงปลายปี (พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีค่ามัธยฐาน
 5 ปีย้อนหลังอยู่ในเกณฑ์ที่สูง (จำนวนผู้ป่วยยังค่อนข้างมาก) ได้แก่
 จังหวัดส่วนใหญ่ของภาคกลาง และ ภาคใต้ สาเหตุอาจเนื่องมาจากการที่
 มีฝนตกชุกต่อเนื่องไปจนถึงปลายปี (จังหวัดในเขตภาคใต้) หรือ
 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งและมีพื้นที่ติดต่อกัน โดยสะดวก
 (จังหวัดในเขตภาคกลาง)

ระยะเวลาตั้งแต่สัปดาห์ที่ 43 (พฤศจิกายน) จนถึงปีใหม่ เป็น
 ช่วงฤดูหนาวซึ่งจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกโดยรวมจะลดลง แต่
 สำหรับกลุ่มจังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกมากกว่าค่ามัธยฐาน
 5 ปีย้อนหลังในช่วงที่ผ่านมา (มิถุนายน- กันยายน) หรือ จังหวัดที่
 ช่วงปลายปี (พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลังอยู่
 ในเกณฑ์ที่สูง ถือเป็น “พื้นที่เสี่ยง” ซึ่งอาจพบการระบาดของ
 ไข้เลือดออกต่อเนื่องไปจนถึงปลายปี ดังนั้นจังหวัดเหล่านี้จึงควร
 ฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การระบาดของไข้เลือดออกอย่าง
 ใกล้ชิดและต่อเนื่องไปจนถึงต้นปี 2553

ข้อเสนอแนะ

1. จังหวัดที่จัดอยู่ใน “พื้นที่เสี่ยง” ดังกล่าวข้างต้น
 - a. ควรฝ้าระวัง/ติดตามสถานการณ์การระบาดของ
 ไข้เลือดออกอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
 - b. ให้กมมาตรการควบคุมป้องกัน โรคอย่างเข้มข้นต่อเนื่องไป
 จนถึงต้นปี 2553 (โดยเฉพาะทุกจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ ที่ซึ่ง
 สถิติของปีที่ผ่านมา พบจำนวนผู้ป่วยช่วงปลายปีมักอยู่ในเกณฑ์ที่สูง)
2. สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกน้อยกว่าค่า มัธยฐาน
 5 ปีย้อนหลัง พบได้ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง
 และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ สาเหตุและปัจจัยที่
 ส่งผลต่อการระบาดยังไม่แน่ชัด ควรมีการศึกษาและสรุปถอดบทเรียน
 ไว้สำหรับเป็นองค์ความรู้ในการควบคุมป้องกัน โรค ปีต่อไป

ข้อมูลทางด้านไวรัส (จากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์)

ตารางที่ 1 สัดส่วนซีโรทัยปีของไวรัสเด็งกีแยกตามภูมิภาค ปี 2551 และปี 2552 (มกราคม-กันยายน)

ภูมิภาค \ สัดส่วนซีโรทัยปี	ปี 2551				ปี 2552			
	1	2	3	4	1	2	3	4
ภาคเหนือ	73.0	8.3	12.9	5.9	61.7	9.9	27.2	1.2
ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57.6	16.7	19.8	5.9	40.0	30.7	25.3	4.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	47.4	21.0	10.7	20.8	55.6	33.9	10.1	0.5
ภาคใต้	60.6	14.9	20.9	3.6	70.6	7.8	19.6	2.0

จากตารางที่ 1 พบสัดส่วนซีโรทัยปี ปี 2552 ที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ประมาณ 2 เท่า) เมื่อเทียบกับปี 2551 คือ ซีโรทัยปี 2 และ 3 โดยเพิ่มขึ้นที่
 ภาคกลาง และ ภาคเหนือ ตามลำดับ

3.สำหรับ จังหวัดอุตรดิตถ์ ลำพูน และอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดที่มี รายงานผู้ป่วยต่ำกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีซ้อนหลัง ในขณะที่จังหวัดรอบ ๆ มีจำนวนผู้ป่วยมากกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีซ้อนหลัง นับเป็นจังหวัดที่มีความเสี่ยงอาจจะเกิดการระบาดของไข้เลือดออกเช่นเดียวกัน

a. ควรมีการประเมินระบบเฝ้าระวังไข้เลือดออกของจังหวัดตนเองว่าการรายงาน โรคมีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลาหรือไม่

b. หากผลการประเมินพบว่าข้อมูลมีความถูกต้องแล้ว นับเป็นจังหวัดที่ “โดดเด่นและน่าสนใจ” เพราะสามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้การระบาดในพื้นที่ค่อนข้างน้อยต่างจากจังหวัดข้างเคียงและต่างจากปีก่อน ๆ ที่ผ่านมา ควรสรุปบทเรียนและเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป

ภาคผนวก

แนวทางการเฝ้าระวังและควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก

มีขั้นตอนและวิธีการ โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1.เริ่มจากการแบ่งพื้นที่และจัดลำดับพื้นที่ตามขนาดของปัญหา

การแบ่งพื้นที่ควรแบ่งย่อยออกเป็นระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จึงจะทำให้เห็นจุดที่เป็นปัญหาชัดเจนขึ้น ส่วนขนาดของปัญหาอาจใช้เกณฑ์การประเมินจากแนวโน้มและทิศทางของการระบาดซึ่งสามารถวิเคราะห์โดยอาศัยหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน เช่น

- รายงานผู้ป่วยรายสัปดาห์หรือผู้ป่วยรายใหม่ ซึ่งจะบอกถึงพื้นที่ที่กำลังมีการระบาดและหากพบผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ใหม่ ๆ ก็จะทำให้เห็นทิศทางของการแพร่ระบาดได้

- รายงานการเคลื่อนย้ายประชากร เช่น การเดินทางของประชาชนจากพื้นที่ระบาดออกไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่น ก็อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการระบาดในพื้นที่ที่เดินทางไปนั้น ๆ ด้วย

2.หลังจากจัดลำดับพื้นที่เสร็จให้เริ่มดำเนินการในพื้นที่ที่เป็นปัญหามากที่สุดหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดระบาดก่อน จากนั้นจึงขยายวงออกไปให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ยกเว้นบางมาตรการที่จังหวัดมีความพร้อมก็สามารถดำเนินการพร้อมกันทุกพื้นที่ได้ทันทีไม่ต้องรอ

3.มาตรการในการควบคุมป้องกันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การจัดการที่ตัวพาหะ คือ ยุง และการจัดการที่โฮสต์ ซึ่งหมายถึงภาคประชาชน

3.1.การจัดการยุงพาหะ ควรครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1.การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ เช่น การคว่ำภาชนะหรือวัสดุที่อาจมีน้ำขังเมื่อฝนตก

3.1.2.การกำจัดลูกน้ำ เช่น การหยอดทรายอะเบทหรือเคมีผงซักฟอก การเลี้ยงปลาหางนกยูง

3.1.3.การกำจัดยุงตัวแก่ มีหลายวิธีนอกเหนือจากการฉีดพ่นสารเคมี ในครัวเรือนสามารถใช้ยาล้างจาน 1 ซ้อนชาผสมน้ำ 1 ลิตร บรรจุลงในกระบอกฉีดน้ำพรมผ้า ฉีดพ่นต่อเนื่องไปที่กลุ่มยุง

ที่ เกาะพักตามมุมผนังในห้องน้ำหรือในภาชนะแหล่งเพาะพันธุ์ (กลิ่นและคณะ, 2550)

3.2.การจัดการที่โฮสต์หรือภาคประชาชน ควรเน้นสร้างความตระหนักส่วนบุคคลหรือในครัวเรือน

3.2.1.ให้ป้องกันตนเองจากการถูกยุงกัด (ทั้งคนทั่วไปและผู้ป่วย/ผู้สงสัย ไข้เลือดออก) เพราะจากข้อมูลอัตราการติดเชื้อไวรัสเดงกีในยุ่งพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง โดยเน้นย้ำให้ป้องกันการถูกยุงกัดตั้งแต่ช่วงเช้ามืดไปจนถึงช่วงกลางวันเนื่องจากพฤติกรรมมารักคักของยุงในช่วงฤดูฝนสามารถพบได้ตั้งแต่เวลา 04.00 น.จนถึง 24.00 น. (อุยวดีและคณะ, 2552)

3.2.2.ช่วยกันสอดส่องและหมั่นกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงอย่างสม่ำเสมอ

โดยหน่วยงานสาธารณสุขต้องเลือกใช้กลวิธีต่างๆ ที่จะสื่อสารและเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด เช่น การร่วมกับท้องถิ่นเพื่อทำประชาสังคัม หรือการออกสื่อประชาสัมพันธ์แบบซ้ำ ๆ เป็นต้น

4.การกำกับติดตามงานด้านการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ได้แก่

4.1.การรายงานผู้ป่วยตามนิยามเฝ้าระวังอย่างครบถ้วนตรงเวลา ซึ่งจะช่วยให้สถานการณ์ความเป็นจริงมากที่สุดและจะย้อนกลับเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในพื้นที่ในการตัดสินใจด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ยังช่วยให้การดำเนินงานแนวโน้มของโรคในอนาคตมีความแม่นยำมากขึ้นอีกด้วย

4.2.การออกสอบสวนโรคในชุมชน นับเป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของการเฝ้าระวัง เพราะจะทำให้ทราบถึงสาเหตุและปัจจัยเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่รบกวนการแก้ไข การสอบสวนโรคนอกจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยที่ได้รับแจ้งแล้ว จะต้องทำการเฝ้าระวังเชิงรุกด้วย เช่นการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ในชุมชน กิจกรรมนี้ควรเน้นมากขึ้นเมื่อพบการระบาดในพื้นที่ใหม่หรือเป็นการระบาดครั้งใหม่แต่อยู่ในพื้นที่เดิมที่เคยมีการระบาดมาแล้ว (ซึ่งทราบได้จากช่วงระยะห่างระหว่าง 2 เหตุการณ์การระบาดที่มากกว่า 2 เท่าของระยะพักตัวของโรค)

4.3.การเฝ้าระวังทางห้องปฏิบัติการ แต่ละพื้นที่ควรติดตามผลการส่งตรวจให้รวดเร็วทันเวลา รวมไปถึงการสังเกตจำนวนและร้อยละของสิ่งส่งตรวจในแต่ละช่วงเวลาโดยเฉพาะสัดส่วนสิ่งส่งตรวจที่ให้ผลเป็นบวกที่ให้ผลเป็นบวกและซีโรทัยป์ต่าง ๆ ของไวรัสเดงกี (ขึ้นกับศักยภาพในแต่ละพื้นที่) เพื่อช่วยในการวางแผนและการทำงานแนวโน้มการระบาดให้แม่นยำมากขึ้น

5.การดำเนินมาตรการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นควรเน้นหรือให้ความสำคัญมากขึ้นในช่วงสัปดาห์แรกที่เริ่มมีฝนตกในพื้นที่ ช่วงที่ฝนตก ๆ หยุต ๆ และเมื่อฝนเริ่มจะหมดจากพื้นที่ เพราะเป็นช่วงที่พบว่าความสัมพันธ์กับอุบัติการณ์ไข้เลือดออกที่เพิ่มมากขึ้น